

**Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et
Exercitiis Accommodatæ Libri IV**

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. IV. Vtrum Libertas actus sit separabilis ab actu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

Certum imprimis est, in nullo supposito dari Libertatem, cuius cerebro inest ea maligna dispositio (sive ex abundantia sive ex defectu humorum & spirituum vitalium proveniat) ut impedit cognitionem comparativam, requisitam ad liberam electionem.

170. Certum est 2. In multis suppositis humanis hujusmodi cognitionem impedit, ut patet in infantibus ex utero matris prodeuntibus, & in illis maniacis, qui actiones merè brutales exercent, cum eadē prorūs uniformitate sit, ex qua uniformitate agendi arguitur defectus libertatis.

171. Quæstio ergo præsens est, in quibusnam suppositis impeditur illa cognitio. Respondeo primum, quod Infantes, cum distinctione. Vel accipit Infantiam in significacione grammatical, secundum distinctionem ætatum, vel in significacione Theologica. In prima acceptione dico, plerumque durare illam indispositionem cerebri, impeditivam Judicij comparativi, vsque ad septimum annum inclusivè, ex communis medicorum & physicorum judicio: vnde nisi ex valde prægnantibus signis colligi possit, quid malitia ætatem suppleverit, præsumuntur infantium actiones non esse libera libertate Theologica, hoc est, circa honestatem & inhonestatem. In secunda acceptione dico quæstionem esse in eam, nam Infantis Theologicæ sumptus definitio est: Persona cui ob defectum dispositio-nis & statis deest libertas honestatis & inhonestatis. Eadem ratio est de ebris & amentibus.

172. Quoad dormientes quæstio rectius formatur: qui enim somniant, verè dormit, neque tamen clare & certè constat, vtrum in somno non deliberet, comparat objecta, vñumque præ alio eligat. De his ergo, dicendum est, longè probabilius esse, quod dormientes careant libertate. Ratio est imprimis à posteriori, quia somniantes quandoque imaginant se operari, quæ deinde vigilantes vehementissimè detestantur. Ratio à priori seu à fortiori est, quia sensus difficultius ligantur quam intellectus, ut patet, propter operationum imperfectionem: sed in dormientibus ligantur sensus exteri, ita quidem ut sensus internus vivacissime repræsentet objecta, ac si sensus externis perciperentur: ergo multò magis censendum est, impediti vñum rationis requisitum ad libertatem. Sed de his Philosophi.

CONTROVERSIA IV.

Vtrum Libertas actus sit separabilis ab actu.

173. Quendam de Libertate actus primi, hoc est, de potentia proxima liberè operandi, inducitur esse debet, eam non identificari ad aquam cum potentia volitiva: est enim ab illa separabilis, quandoquidem, ut vidimus præcedente

controversiâ, sapè nostra voluntas non sit expedita ad liberè operandum, ad minimum ergo superaddit cognitionem indifferentem: item in sententia existimante posse Deum etiam stante cognitione indifferenti, denegare concursum ad actum voluntatis, dicendum insuper est, includi in actu primo paratum Dei concursum.

174. Controversia est, & meo iudicio difficilis, an libertas in actu secundo sit ab actu ipso voluntatis separabilis, vel potius illi essentialis, non minus quam cognitionibus supernaturalibus dicitur esse essentialis veritas, hoc est inseparabilis ab actu.

175. Prima sententia est, Libertatem actus secundi esse separabilem ab actu, & per consequens, vel esse denominationem partim intrinsecam partim extrinsecam, vel modum superadditum: quem tamen modum quia DD. communiter recipiunt, ideo abolutè tradunt, esse denominationem partim intrinsecam partim extrinsecam. Ita Vasquez, Suarez, Salas, Lugo, Arriaga, Oviedo.

Secunda sententia docet, Libertatem esse actu voluntatis essentialiem, & inseparabilem. Ita Hurtadus de Mendoza, & fatente Card. de Lugo plures antiqui, ut immerito dixerit Vasquez a. 55. n. 13. contrariana opinionem esse omnium. Eandem docent RR. communiter.

176. Ut constare possit de Veritate hujus sententiae, examinanda sunt capita illa, ex quibus adverfarij existimant probari posse separabilitatem. Tria autem sunt hujusmodi capita. Primum est, quod putent hunc numero actum voluntatis, qui modò procedit ex cognitione indifferenti, hoc est, proponente objecta contraria, quæ talia, cum eorum comparatione inter se, posse procedere ex cognitione non indifferenti, sed determinante ad amorem vñius objecti, proponendo nimirum illud sine malo admixto, aut Bono contrario. Secundum caput est, quod adverfarij putent, etiam stante cognitione indifferenti, posse Deum determinare ad vñum actum quod speciem, non offerendo concursum nisi ad volitionem hujus objecti. Tertium caput est, quod putent, posse hunc actum, qui modò elicetur sine vñlo imperio efficaci voluntatis, elici ex imperio voluntatis efficaci, existente pro priori signo naturæ, & inferente necessitatem antecedentem actu imperato, non minus quam ad voluntatem ambulandi sequitur necessariò ambulatio. His tamen non obstantibus

177. DICO, probabilius esse, quod libertas non sit separabilis ab actu. Probanda est. Conclusio evertendo fundamenta adversariorum paulò antè relata.

¶. Actus

§. I.

*Aetius liber essentialiter supponit decretum
DE I, offerens concursum indifferentem,*

178. Exemplum sit Volitio laborandi propter honestatem laboris, non obstante ejus molestia, & jucunditate otij, qua per cognitionem praviam representatur. Jam sic argumentor. Volitio laborandi posita habet, ratione libertatis annexa, perfectionem, propter quam homo est specialiter laudabilis & amabilis ut finis *CVI*. quo modo non esset laudabilis propter quanicunque operationem non liberæ factam: sed hoc non esset verum, si hic actus posset non esse liber ex defecta concursu indifferentis, seu quod idem est, si hic actus posset elici cum solo concursu determinato ad amorem laboris: ergo actus huic est essentiale procedere ex concursu indifferenti. Majorem concedunt omnes. Minorem probare contendit Card. Pallavicinus ex principio universalis, quod omnis perfectio, qua non habet puram rationem medijs, debeat esse intrinseca. Verum hac probatione prætermissa, qua videri posset supponere quod est in questione, probo minorem specialiter de perfectione libertatis, hoc argumento. Si hac eadem volitio laboris, posset conjungi tam cum concursu indifferenti, quam cum concursu determinato, non esset homo magis laudabilis & amabilis in primo casu, quam in secundo: consequens ipsis adversarij negant, & est contra hypothelin: ergo non potest ita conjungi. Probo consequentiam. Tunc homo non est magis laudabilis in uno quam in altero casu, quando in uno casu non plus facit, nec plus superat difficultatis ex parte sua, quam in altero casu: sed quidquid homo faceret in primo casu, faceret etiam in secundo, & econtra: ergo non mereretur plus laudabilitatis in primo casu quam in secundo.

179. Responderi posset primò: hominem facere aliquid in primo casu, quod non faceret in secundo, non quidem aliquem actum vitalem, aut effectum aliquem simplicem seu incomplexum, sed complexum aliquid seu aggregatum ex concursu indifferenti, & volitione laborandi.

180. Sed contra. Quod in primo casu resultet ex amore laboris tale aggregatum, & in secundo aliud, non provenit ab aliqua electione hominis, cum homo nihil sciatur de aggregato quod resultabit, nescit enim, nec experitur, quem concursum Deus offerat, indifferentem an determinatum: ergo per datam responsionem non ostenditur major laudabilitas in primo quam secundo casu. Nam etsi denus, aggregatum primi casu esse magis amabile quam aggregatum secundi casu, haec tamen major amabilitas non tribuit homini majorem laudabilitatem; quia quæ talis non est ab homine. Declaro rem in exemplo. Melius vtique est, homini indigenti, habere trecentos florenos quam tantum ducentos.

Fingamus duos esse quorum unus habeat centum alter ducentos, inéque huius ignarum donare virque centum: hoc casu in uno facerem aggregatum ducentorum, in altero trecentorum, neque tamen propterea mereret plus gratiarum actiones apud secundum quam apud primum, quia voluntariè & formaliter non plus dedi vni quam alteri. quod vero in uno resultet aggregatum melius, non tam provenit à mea liberalitate, quam ab alterius præhabito peculio. Sic planè res habebet in casu nostro, vt consideranti pacem.

Responderi posset secundò. me in priori su ideo esse laudabilem, quia posui amorem laboris tunc, cum possem ponere amorem otij: vero in secunda casu posui amorem laboris tunc, quando non potui ponere amorem otij.

181. Sed contra. hoc quod est: *conponit amorem laboris cum potentia ad otium secundum adversarios in re ipsa aliud non est, quam postum & concursus Dei indifferentes: atque ego non pono concursum indifferentem, sed solam amorem, quem etiam ponere in secundo casu: ergo nequum ostensum est, me in priore casu, quid laude dignum egisse, quod non etiam agrem in secundo casu.*

182. Responderi posset 3. Tamecum eligam inter illa duo aggregata seu complexa superioria posita, nempe inter aggregatum ex concursu indifferenti & amore laboris, & inter aggregatum ex concursu determinato & amore laboris: eligo tamen inter duo alia, minime ligato aggregatum ex concursu indifferenti, & amore laboris præ aggregato ex concursu indifferenti & amore otij: quia ego determino concursum indifferentem ad amorem laboris, & amore otij. casu vero quo Deus non offerret concursum indifferentem, ego nihil determinarem, sed determinarer.

183. Contra. *to Determinare concursum indifferentem vel est prædicatum intrinsecum & essentiale amori laboris, vel non est: si affirmatur, habeo intentum, & subsum: atque in secundo casu non haberet amor laboris illud prædicatum, vt farentur adversarij: ergo esset aliud omnium actus. Si negas: quero: quid ergo in re ipsa est illa determinatio? Nihil aliud, dicunt, quam amor & concursus indifferentes. Ecce! iam habeo responsio coincidit cum prioribus, & non offendit, quid majore laude dignum agatur in primo casu quam in secundo. Et sane debent advenire adversarij, determinationem ad actum librum esse prædicatum essentiale actus liberi, & speciale tendendi modum, nulli amori neque fario convenientem, & in hoc consistet maior laudabilitas, ut paulo post magis declarabatur.*

184. Responderi posset 4. & afferre exemplum adversarij familiare ad suam sententiam declarandam. Si pictori, inquit, offereremur ab alio picta, ut illi subiungere: nam tunc si pictor pingeret namus fronti propinquatum, laudem ab arte mereretur: quod si fronte

fuisse minor, & pector eundem nasum subjecis-
tare vnde regre-
s, neque
actionis
qua vo-
tum al-
um mo-
re, quin
de res la-
pater.
prioris
rem le-
a ouï;
cis nunc,
pion-
dum al-
olitio-
oni ego
d' foli-
do ca-
cau-
am age-
sisti no-
plexa fi-
ex con-
inter ag-
note le-
dium o-
te, & a-
i' indi-
ino con-
& non
nentum,
fed do-

fuisse minor, & pector eundem nasum subjecis-
tare vnde regre-
s, neque
actionis
qua vo-
tum al-
um mo-
re, quin
de res la-
pater.
prioris
rem le-
a ouï;
cis nunc,
pion-
dum al-
olitio-
oni ego
d' foli-
do ca-
cau-
am age-
sisti no-
plexa fi-
ex con-
inter ag-
note le-
dium o-
te, & a-
i' indi-
ino con-
& non
nentum,
fed do-

fuisse minor, & pector eundem nasum subjecis-
tare vnde regre-
s, neque
actionis
qua vo-
tum al-
um mo-
re, quin
de res la-
pater.
prioris
rem le-
a ouï;
cis nunc,
pion-
dum al-
olitio-
oni ego
d' foli-
do ca-
cau-
am age-
sisti no-
plexa fi-
ex con-
inter ag-
note le-
dium o-
te, & a-
i' indi-
ino con-
& non
nentum,
fed do-

operetur liberè libertate quasi remota, quatenus libere applicuit suam omnipotentiam per voluntatem, non tam operatur liberè libertate quasi proximè. Hac Lugo. Quæ tamen doctrina ut declarat difficultatem cui adhibetur, neccesse est ut loquatur de diverso respectu intrinseco, quo operatio respicit voluntatem humanam ut immediatè ex cognitione indifferente operantem, Deum vero ut solummodo remoto liberè operantem: vnde si Deus determinaret ad actum, respiceretur ut proximè liberè operans, voluntas humana vero ut nullo modo liberè operans: ergo esset alia operatio tunc, quam quando voluntas humana liberè operatur: ergo determinatio est actui intrinseca.

185. Sed contra. Vel loquimur de amabilitate & laudabilitate picturæ seu imaginis secundum se, vel de laudabilitate pictoris. Si de prima: exemplum non est ad rem; nam pulchritudo proportionis est perfectio habens pulchritudinem rationem medijs, & non reddit suum subiectum amabile vi finem *CVI*, sed solum est amabilis quatenus servit ad jucundum aspectum, & delectationem inde consequentem, & de his perfectiōibus fatemur eas posse consistere in aggregato, qualia sunt pleraque artificia. Si vero loquimur de laudabilitate artificis (de qua debet esse sermo, ut exemplum ad rem faciat) tunc exemplum, si rectè applicetur, facit pro nostra sententia. Pictor enim laudatur ob peritiam quam habet, proportionandi nasum fronti: hac autem peritia respicit intrinsecè & essentialiter illud totum aggregatum: quare, si nasum illum subjungereet minori fronti, non operaretur ex priore peritia, sed potius ex imperitia. Item, si eundem nasum subjeceret quidem fronti proportionata, sed casu, non ex peritia comparativa, juxta regulas proportionis, non mereretur laudem ex proportione. ergo si exemplum bonum est, potius dicendum est, volitionem laborandi esse laudabilem propter intrinsecum respectum ad concursum indifferenter, & propter essentialiē cum illo connectionem, & hoc ideo, quia est essentialiter & formaliter Determinatio.

186. Confirmo discursum ex doctrina Card. de Lugo, quam tradit in 1.2. M.S. agens de causa peccati, & ostendens Deum, et si per eandem cum creatura actionem influat in actum peccaminosum, non tamen esse causam per se illius, quia Deus non determinat, sed determinatur. Porro quia difficile captu est, quomodo fiat hoc determinatio, nisi causa secunda prius operetur quam causa prima, non possit autem prius operari formaliter aut realiter, propter individualitatem actionis, ideo hoc explicat Lugo per diversas formalites, seu diversos formales respectus, quibus voluntio libera, seu productio illius respicit aliter causam secundam quam prius. Verba ejus hæc sunt. *Ideo quando operatur, dicitur nostra voluntas determinare potentiam Dei ad concordum, & non econtra, quia scilicet illa operatio procedit solum à nostra voluntate ut à causa operante voluntarie & liberè, libertate immediata, seu ut causa, que sola operatur immediatè ex cognitione indifferente objecti propositi: Deus vero licet*

& deter-

& determinans: ergo stante cognitione indifferente non potest Deus offerre nisi concursum indifferentem.

§. II.

Actus liber Essentialiter procedit à cognitione indifferente.

189. **DICO**, hanc entitatem actus qui est liber, non posse elici, quin præcedat cognitione directiva indifferens, hoc est, representans bonum & malum, motivum alliciens & motivum absterrens. Probatur 1. Si actus voluntatis liber non præsupponeret essentialiter cognitionem indifferente & comparativam, nulla amplius supereficeret ratio quæ probari posset, cognitionem motivi absterrentis præsupponi pro priori natura ad actum voluntatis, sed haberet se merè concomitantem: consequens est contra omnes. Sequela probatur, quia cognitione non repræsentans aliquid in quod feratur actus voluntatis, non teneret se pro priori natura: atqui secundum adversarios actus voluntatis nullo modo tendit in motivum absterrens, sed in solam bonitatem, & motivum alliciens, cuius solius cognitione sufficeret ad productionem hujus actus: ergo hæc sola præcederet pro priori natura.

190. **DICE** S, actum voluntatis denominari liberum à cognitione indifferente, quæ cum sit entitas indivisibilis, hoc ipso non potest nisi tota præcedere pro priori natura.

Sed contra. Quia in sententia adversariorum non est necesse, cognitionem præcedentem esse indivisibilem, sed poterit alia esse quæ repræsentet motivum alliciens, & alia quæ motivum absterrens, hæc autem non habebit prioritatem naturæ, ut ostensum est.

191. Probatur Conclusio 2. In ipso liberum exercitio experimur, nos operari ex prævia cognitione non tantum motivi alliciens, sed etiam absterrentis: quia experimur nos laudabiliter egisse: sicut econtra conscientia remorsus ostendit, nos culpabiliter egisse: ergo experimur nos operatos esse dependentes à cognitione motivi contrarij seu absterrentis: atqui non experimur in se decretum Dei concurrendi intuitu cognitionis de motivo absterrente. ergo experimur hanc dependentiam in aliquo actu nobis intrinseco: atqui ad hanc experientiam salvandam non sufficit, experiri cognitionem de motivo absterrenre, & volitionem contrarij, nam utrumque horum experiremur, etiam si cognitione motivi absterrentis haberet se merè concomitantem: ergo hæc experientia non potest aliter salvare, quæ dicendo, quod actus ipse voluntatis habeat essentiali respectum ad objectum tam alliciens quam absterrens, seu retrahens, adeoque essentialiter præsupponat utriusque cognitionem, sive illa sit via simplex, sive duplex. Quando ergo libere eligo laborem propter suam honestatem, actus voluntatis non solum dicit: *volo labor-*

rem, quia honestum est laborare: sed etiam dicit: non obstante laboris molestia, seu quod idem est, Volo laboris honestatem quantumvis conjunctam cum aliqua molestia, & exclusivam jucunditatem quæ posset in otio.

192. Probatur Conclusio 3. Omnis voluntas libera est essentialiter connexa cum decreto Dei indifferenter concurrente, ut §. præcedente probatum est: sed decretum indifferens essentialiter connexum cum cognitione indifferente, ut per se notum est, non enim potest Deus offerre concursum ad actus oppositos, nisi præcognoscatur objecta opposita. Ergo &c.

193. Probatur 4. Omne exercitum libertatis est quædam victoria, quæ voluntas vincit quodammodo seipsum, seu resistentiam in amplectendo altero ex bonis oppositum. Hæc autem victoria debet necessariò inesse adæquatè & essentialiter ipsi actui virtuoso: ab hac enim victoria redditur actus difficilis: atqui non potest hac victoria inesse actui, nisi essentialiter tendat in objecta contraria, vnum amplectendo alterum respundo seu repellendo. Ergo &c.

194. Confirmatur 1. Victoria hæc constituit essentialiter in prælectione unius praeterea etiam eligibili, & bono: sicut ergo intellectus non potest suadere voluntati, vnum esse alterum præligendum, sive, vnum habere bonitatem præligibilem praeterea, & incompollibilem cum illo, nisi tendat in utrumque, ita voluntate & prælectio non potest non tendere in utrumque illorum, ex quibus vnum præligitur alterum postponit.

195. Confirmatur 2. Omne exercitum liberum est Elecțio inter duo: sed hæc elecțio debet esse adæquatè intrinseca actui: ergo actus liber debet essentialiter respicere utrumque illorum ex quibus eligit.

Respondebis, negando subsumptum, &c. eundem actum, qui modò est elecțio propter cognitionem indifferente præcedentem, potuisse non esse electionem, si nimur præcēdi sicut cognitione de sola bonitate laboris.

Sed contra. Hoc non minus gratis & contra rationem dicitur, quæam diceretur, quod actus opinativus non sit essentialiter opinativus, nec essentialiter tendat in incertitudinem objecti formalis, sed denominetur opinativum per adæquatam cognitionem de probabilitate objecti oppositi, quod sanè nein dixerit.

196. Confirmantur haec tenus dicta, animadvertisendo, quomodo voluntas in suis actibus modisque tendendi imitetur intellectum: nam sicut aliqui actus intellectus sunt essentialiter immediati, alii mediati, ita actus voluntatis alii sunt immediati, alii mediati: item sicut actus Cancellationis tendit essentialiter in oblique in objectum præmissarum, ita actus, quo volumus aliquid per media, tendit in oblique in media, & male quod diceret, quod voluntas tendat præcisè in finem ex cognitione repræsentante necessitatem medi-

Item sicut enuntiatio representativa confert vnum cum alio, praedicando vnum de alio, nunc affirmativa, nunc negativa, ita voluntas per electionem confert vnum cum alio, praferendo vnum alteri, vnum prosequendo, alterum fugiendo: denique, sicut actus opinativus intrinsecus & essentialiter differt ab evidenti, quod ex sua essentia presupponat imperium voluntatis, & cognitionem fallibilitatis motivi, evidens verò determinetur ab apprehensione suaiva terminorum, ita actus voluntatis liber dicit intrinsecam dependentiam à cognitione motivorum operitorum, necessarius vero dependentiam à cognitione determinante ad vnum.

197. Ex dictis colligitur, actus voluntatis semper attingere per intrinsecum respectum omnia motiva, qua ab intellectu proponuntur, fave ea sint allicitia, fave abferrentia. Et qui dem si motiva secundum se allelectiva hinc & nunc ab operante non currentur, vocantur *motiva negligebus*, & etiam attinguntur ab actu subsequenti; & potest actu liber in triplex motivum ferri, modis tendendi formaliter diversis. In exemplo. Proponitur mihi studium, primò, ut secundum se honestum: secundò, ut vtile ad promotiones: tertiò, ut vtile ad vanum plausum obtinendum: simul etiam proponuntur motiva abferrentia, nepte studij difficultas & molestia. Jam si quis velit studere, non quidem amore vani plausus obtinendi (quem nihil facit) bene tamen amoete honestas, aut promotionis, tunc motiva alllicitia erunt honestas, & conducibilitas ad promotiones, motivum abferrens erit molestia; motivum neglectum erit conducibilitas ad vanum plausum. Exprimetur hic actus hoc modo. *Volo studere, non obstante difficultate, non quidem ut vanum plausum obtineam, sed ut me honeste occupem, & aliquando promovere.*

198. Confirmantur hæc denique ex infra dicendis. Ad hoc ut actus sit honestus, debet ferri in omnes circumstantias, & dicere: *Volo hoc, quia ex nullo capite est dishonestum.* prout tradit expressè Card. de Lugo. atqui hoc non potest actus pronuntiare, nisi tendat in omnia illa capita pauli ante enumerata, ex quibus vnum est malitia abferrens: ergo si actus pronuntiat se velle objectum, quia non inhonestatur ab illa malitia annexa, debet in hanc ferri: ergo essentialiter presupponit cognitionem indifferenter.

§. III.

Imperium non potest inferre necessitatem actu capaci libertatis.

199. Difficilius vrgent adversarij ex actu Imperante efficaci, quo mihi v.g. imperio actum aliquius virtutis, tunc enim actus imperans est efficax & consequenter, quia actus imperatus est in mea potestate, hic ipse sequitur pro posteriori natura: atqui ut sic non erit liber formaliter, quia

sequitur ex aliquo antecedente necessariò, sicut ambulatio externa, & tamen ille actus imperatus secundum essentiam suam spectatus, est capax libertatis, si nimurum elicetur sine imperio reflexo: ergo faltem interveniente imperio, potest libertas separari ab actu.

200. Ad hanc difficultatem P. Martinus Esparza q. 14. a. 4. respondet his verbis: *Actus inquit, efficaciter & omnino determinat imperans alium actum, seu quoquo modo omnino præterminans efficaciter voluntatem ad alium actum, seipso formaliter & præcisè ex vi sui motivi, superat omnem difficultatem, omniamque motiva avertientia ab actu imperato: ideoque actui imperato, ex quo sic imperatus est, nihil superest praestandum in hoc genere, sed adhæret motivo suo peculiari, absque resistentia & victoria motivi cuiusquam contrarij, neque est comparativus motivorum invicem incompossibilium, utpote non repugnantium amplius sibi invicem, aut contendentium de victoria. Oppofita omnia conveniunt actui immediatè libero, & non imperato efficaciter & determinatè. Differunt ergo intrinsecè actus ita imperatus & non imperatus; ac proinde fieri minimè potest, ut idem actu transeat de non imperato in imperatum, aut econverso. Quapropter actus immediatè liber, habet bonitatem amabilem reflexè vel aeterni gaudij consequenti ad existentiam ipsius, vel amore purè concomitanti, vel desiderio sui pro tempore antecedente, non vero amore efficaci & determinato priori prioritate naturæ. Hac ille. Itaque hic author non admittit ullum actu voluntatis imperabilem imperio propriè dicto, (prout inculcat sapient, præterim q. 38. de merito ad 7. & q. 41. de Char. §. ante probationem) qui sit libertatis capax & electivus inter motiva opposita.*

201. Admitto, posse in voluntate dari actus imperatos non electivos, sed habentes solum motivum Bonitatis, ut cum mihi reflexè imperare voluntatem comedendi carnes propter ejus jucunditatem, & quia non est prohibitum: admitto inquam, in hoc casu dari posse volitionem comedendi propter jucunditatem præcisè, qualis nimurum daretur, si nullum motivum abferrens proponeretur. Ceterum

202. Censeo imprimis, responcionem P. Martini Esparza non satisfacere præsenti difficultati & scopo adversariorum, quorum argumentum procedit, quando mihi impero actum alterius virtutis, v.g. quando mihi ex motivo obedientia, & propter præceptum Ecclesiae impero actum Religionis, volitionem scilicet audiendi sacrum propter honestatem cultus divini. vnde sic argumentantur. Actus aliarum virtutum sunt imperabiles: sed hi sunt capaces libertatis: ergo actus capaces libertatis sunt imperabiles: sed quando imperantur, non sunt formaliter & immediate liberi: ergo potest libertas separari ab actu capaci libertatis.

Z

202. Ad

203. Ad hoc argumentum juxta suū principia debet P. Martinus Esparza vel negare maiorem, vel distingue: omnes actus aliarum virtutum sunt imperabiles, negatur; aliqui conceduntur, & hos negaret esse capaces libertatis.

Breviter P. Esparza debet negare, posse aetum alterius virtutis capacem libertatis imperati imperio tenente se pro priori natura, ut patet ex verbis relatis.

204. Hoc autem ego non possum conciliare cum ejusdem authoris doctrina, quam tradit de Charitate *loco citato*, ubi docet, quod Charitas possit imperare omnium aliarum virtutum actus, non tamen actus Charitatis possit imperari ab actu vllius alterius virtutis. Loquitur autem de Imperio propriè dicto, prout ibidem protestatur. Quod autem etiam loquatur de actibus aliarum virtutum capacibus libertatis, clare, nisi fallor, colligitur ex ejus verbis, quibus probat, Charitatem posse imperare actus aliarum virtutum. *Quia*, inquit, *habitus intentivus alicuius finis*, potest propter eundem finem velle efficaciter, & vi atque caussitate sua intrinsecus efficaci, consequi omnia media virtus in ordine ad eundem finem, & exequibilia ab intendente finem. Sed *Habitus Charitatis est intentivus ultimi finis*, in ordine ad quem ceterarum NB. virtutum omnium actus sunt media virtus, & exequibilia ab habente charitatem: ergo potest efficaciter velle, id est, efficaciter imperare actus omnium virtutum. Hec ille. In quibus conciliandis alij, qui hujus authoris principia sequuntur, labore, ego ejus responsione seposita.

205. DICO, actum imperatum (sive voces imperium propriè, sive impropriè dictum) ex se capace libertatis, manere formaliter liberum, etiam pro illo instanti, quo est imperatus. Ita Suarez *lib. 12. de Gratia c. II. n. II.* quem secutus est Card. Pallavicinus.

206. Probat 1. à posteriori, ex absurdo. Ex contraria sententia sequitur, contingere posse, ut actus virtutis imperatus non sit formaliter liber, quando vel maximè liber esse deberet, & quando est obligatio eliciendi eum ut liberum, & quando illum impero in hunc finem, ut satisfaciem obligationi: consequens est ex terminis absurdum. Ergo & id vnde sequitur. Probo sequelam in casu quem DD. communiter huc examinant. Ponamus peccatorem in articulo mortis v. g. naufragij constitutum, non habere copiam confessarij, quo casu vnicum medium salutis superest Contritio: tenetur ergo naufragus contritionem sibi imperare pro illo instanti, ex amore salutis propriè, ad quam procurandam lege charitatis obligatur: hac porro contritio, in adversariorum sententia non esset formaliter libera, sed solus actus imperans esset formaliter liber: atque tunc deberet vel maximè esse libera contritio; nam actus imperans, cum non sit actus charitatis, non habet privilegium soli Contritionis concessum, ut fine Sacramento iustificet, & quidem ut meritum de congruo. Ergo actus

imperatus debet habere formalem libertatem, contradistinctam à libertate actus imperantis.

207. Ut huic argumento solutionem adhiberent, varias vias tentarunt adverfari. P. Vasquez facilè responderet in suis principijs quid Contritio iustificet formaliter, ac proude nihil interfit, utrum liberè vel non liberè eliciatur, sicut nihil interfit, quod gratia sanctificans infundatur absoce libertatis nostra exercicio, ut iustificet, cum sit forma adæquata hujus officie formalis: esse sanctum. Verum hoc principium à nobis suo loco negabatur.

208. P. Hurtadus Mendoza & P. Esparza negant, actum Charitatis posse ab illa alta virtute imperari imperio propriè dicto. Verum hoc nihil enervat argumentum factum. Non enim per Imperium aliud non intelligimus, quoniam volitionem reflexam efficacem Contritionis, que si posset stare cum negatione Contritionis, argueretur homo idem simul velle & non. Hunc modi volitionem efficacem posse haberi in casu posito, mihi certum est; & non video quomodo à P. Esparza possit id negari, qui docet *Ponitentia* virtutem specialem, esse *Reflexam*, cuius objectum formale sit, honestas in procuranda medijs destrutctivis peccati & reliquiarum ejus: atqui medium omnium præstantissimum est *Contritio*: ergo ad virtutem specialem *Ponitentie* pertinebit hoc procurare: sed non potest procurare aliter quam imperando: ergo virtus inferior potest in aliquo sensu imperare actu Charitatis. Hoc ergo admissio in actu Charitatis, habemus intentum, & dicimus, omnem actum capacem libertatis, posse esse reflexè efficaciter volitum, retentā propriā formaliter liberare: sed hoc iterum infra.

209. P. Ripalda pro responsione supponit aliud principium, nimurum actum imperatum tam internum quam externum, addere actu imperanti novam & distinctam rationem meriti etiam non sit formaliter liber. Verum hoc principium suo loco impugnabitur: & etiam si verum esset, non propterea dici posset, primum actus imperati fore majus premio actus imperantis, prout tamen contingere in casu posito, ut actus imperans non iustificaret, sed actus imperatus.

210. Card. de Lugo & P. Oviedo respondent, Deum acceptare tunc actum imperant tanquam meritum de congruo non minus, quoniam si ipsa Contritio liberè poneretur. Ratio est, quia cum tunc Gratia sanctificans non deut propter meritum de condigno, sed tantum de congruo, poterit Deus solam quidem atritionem non acceptare, acceptare tamen, si addatur ei Contritio, sine novo merito; sicut, (inquit Lugo) acceptat voluntatem Martyris, si conjugatur cum ipsa morte, ad destruendum peccatum originale, quoniam non acceptaret, si non sequetur mors, licet mors actualis nullum novum meritum superaddat.

211. Sed contra. Cūm Deus in nullo alio casu acceptaret Contritionem non liberam, gratis divinatur, in casu nostro acceptaturum esse; alioquin alius denique dicet, acceptatum esse Deum, etiam si nec actus imperans esset liber.

Probatur Conclusio 2. à priori. Quidquid est in potestate mea, & cognoscitur esse in illud possum quā tale efficaciter velle. Atqui actus liber alicujus virtutis est in potestate mea, & quando mihi præcipitur vel consulitur, cognosco illum esse in potestate mea: ergo possum illum efficaciter velle volitione reflexā: atqui hæc efficax volitio non minus obtinet actum voluntatis, quām obtinet actum externum efficacis imperatum pro priori natura: ergo si hoc sensu velimus illam volitionem reflexam vocare Imperium, stabit cum libertate actus voliti, alioquin volendo aliquid efficaciter destrueret id quod vellit, quod dicere inconveniens est.

212. Confirmatur 1. Dua sunt institutæ bonitatis, ob quas expedit elici actum virtutis, prima bonitas est bonitas objecti directe voliti per actum virtutis, v. g. Bonitas Dei: Altera est bonitas ipsius actus, & hac quidem aliquando est actus essentialis, nempe honestas & laudabilitas; aliquando est illi contingens & accidentalis, v. g. Contritioni est contingens, quod sit justificativa. Quod attinet ad priorem bonitatem essentialiem, actus forte non sufficit necesse institui à natura possibilem actum reflexum distinctum, quo illam bonitatem possemus velle; quia probabile est, omnem actum intentionalem esse essentialiter supra se reflexum, & volitionem sui secundum bonitatem sibi essentialiem: at verò propter bonitatem accidentalem debebat esse possibilis actus reflexus, quo possemus velle talem actum, v. g. quia servit ad Justificationem, quia servit ad satisfaciendum præcepto, & exercendam obedientiam &c. Si ergo ille actus non habet hujusmodi bonitatem accidentalem, nisi in quantum est formaliter liber, hoc ipso debuit natura instituere possibilem actum reflexum efficacem, & non destrutivum libertatis.

213. Confirmatur 2. Potest Deus præcipere aliquem actum Virtutis v. g. Religionis exercende in oblatione holocausti vel sacrificij, ob specialē honestatem illius actus; & tale præceptum est utique observabile ex motivo obedientia: omne enim præceptum in hunc finem adhibetur, ut possit esse (non dico ut sit) motu faciendi rem præceptam: atqui illud præceptum non potest aliter observari ex motivo obedientia, nisi imperando' actum virtutis v. g. Religionis qui præceptus est: porro specialis honestas hujus actus, non obtinetur nisi ipse actus Religionis sit formaliter liber: ergo etiam quando procedit ex imperio, debet esse formaliter liber. Confirmabuntur dicta ex S. Thoma, in fine hujus tractatus cap. 6. contr. 2.

§. IV.
Solvuntur Objectiones.

214. Objiciunt primò. Libertas in actu primo dicit duplē potentiam, nimirum ad objecta opposita; atqui ex illis oppositis non potiuntur nisi vnum: ergo potentia ad alterum habet se per accidens, & non influit in actu: ergo etiam si abesse, adhuc fieret idem actus: atqui tunc non esset liber: ergo posset libertas separari ab actu. & Negando omnes consequentias. Poneretur quidem tunc volitio, sed diversæ species, utpote non electiva, non viatoriofa; & ad hanc non habet se per accidens cognitio de oppositis, sed per se & essentialiter requiritur.

215. Objiciunt 2. Volitio intelligitur formaliter libera, præcisè per hoc, quod intelligatur volitio posita cum potentia ad oppositum, scilicet omni prædicato intrinseco, exigente potentiam ad oppositum: ergo formaliter loquendo libertas compleetur per aliquid extrinsecum volitioni. & Alfud est, quod per errorem vel abstractionem posset concipi actus sequens ad potentiam indifferentem, non intellectu essentiali respectu actus ad illam potentiam, & de hoc non est praesens disputatio; aliud verò est, quod hoc possit realiter fieri, vel sine errore & præcisione intelligi, nam fundamenta allata probant oppositum.

216. Objiciunt 3. Veritas & Falsitas sunt denominatioes partim intrinseca partim extrinseca: ergo etiam libertas. & Negando consequentiam, quia in prioribus non militant argumenta, quæ allata sunt pro libertatis inseparabilitate.

Objiciunt 4. Et specialiter probare nituntur, saltem per actum imperantem tolli libertatem actus imperati. Actus imperans efficax non est conjungibilis cum negatione actus imperati: atqui actus imperans præcedit pro priori natura: ergo tollit indifferentiam ad oppositam, & consequenter libertatem actus imperati. & Actum imperantem præcedere quidem pro priori natura actus aliarum potentiarum, quia alia potentia determinantur à voluntate ad agendum, v. g. Potentia locomotiva, neque sunt potentia formaliter libera, at verò non præcedere actum voluntatis, quia Voluntas est Potentia seipsum determinans per ipsum actum, & ideo tam actus reflexus quām directus ponuntur simul natura & concomitante, & uterque actus formaliter vincit objectum contrarium; & ideo actus reflexus abusivè dicitur Imperium, modo supra explicato.

217. DICES. Si uterque actus est formaliter liber, non apparet quare non possit actus imperans ponni sine imperato, quod tamen negandum est, alioquin posset homo in eodem instanti idem simul velle & nolle. Vellet enim actum imperantem, quatenus haberet actum imperantem seu reflexam volitionem illius; Nollet autem eundem,

eundem, quia liberè eum omittet. **218.** Etiam si uterque actus sit formaliter liber, est tamen actus imperans reflexus supra alterum, & est efficax voluntio illius: quapropter ex vi cognitionis taliter proponentis objecta tum actus imperans, tum actus imperati, necessitatur voluntas ad hoc disjunctum, ut vel utrumque eliciat, vel utrumque omittat; & quia actus imperans essentialiter presupponit hujusmodi cognitionem, ideo actus imperans unquam potest nisi sine imperato. Econtra vero, quia posset dari cognitione proponens objecta solius actus imperati, ideo iste posset nisi sine actu imperante. Est ergo inter hos actus connexio non mutua. Quidam moderni, inherentes principijs P. Martini Esparza, negantur hanc connexionem non mutuam, arbitrantes omnem actum reflexè per alium actum voluntum, habere se pro posteriori naturæ, & carere formalis libertate, inducti fortassis à citato Authori, qui locis suprà citatis, & passim alibi, hoc ipsum videtur supponere, non distinguens inter Imperium propriè & impropriè dictum. Verum hanc connexionem non mutuam, eodem proflus modo, quo nos eam tradidimus, admittit tandem q. 38. de Merito, in Responione ad 7. his verbis: *Quodsi quis alterum ex duobus actibus purè comitantibus invicem, absque illo inter se ordine causalitatis & nature, seu realis durationis, vellet dicere Imperantem, & alterum Imperatum, propter NB. connexionem non mutuam eorum inter se, nihil contradico quoad meritum peculiare actus tum imperati, tum imperantis eo sensu.* Hac verba si legissent, non habuissent causam dicendi, quod qui habet generale voluntatem servandi omnia præcepta, & eodem instanti adverterit ad obligationem credendi aliquam revelationem Dei, quod inquam vi illius prioris actus, non posset esse formaliter libera pia affectio credendi, quod est omnino falsum. Sed ejus impugnatio alio reservatur.

218. Vrgebis. Posset aliquis sibi imperare eodem actu, & pro eodem instanti, actum fiduciæ circa amabilitatem Dei, & ipsum actum Charitatis: hoc casu sicut actus fidei esset prior naturæ quam actus Charitatis, ita etiam esset prior naturæ ille actus imperans, vt pote qui ponetur secundum nos in illo signo, quo ponetur pia affectio fidei. Ad hanc replicam reuelat Card. Pallavicinus, non posse imperari aliquem actum voluntatis pro priori signo naturæ ad illud ipsum dictamen rationis quo dirigidus est actus imperans: sicut enim in illo priori signo bonitas actus imperati mihi necdum representatur vno potius quam alio modo quo representari posset, ita voluntas non potest se pro tunc determinare ad amorem ipsius actus. In nullo ergo signo potest imperari nisi ille actus voluntatis, ad quem eliciendum est voluntas sufficienti cognitione instructa pro illo ipso signo. Benè itidem advertit idem Cardinalis, quod communiter actus imperans fidem, præcedat tempore, quia est voli-

tio excitandi species de objecto, qua excitatio communiter fit posteriore tempore.

219. Quæres, cur possum voluntio alicuius actus præcedere tempore ipsam cognitionem directam illius actus, non autem possit præcedere pro priori naturæ. **220.** Disparitatem esse, quia si Imperium præcedat tempore, non tollit cognitione imperata utilitatem ad constitutam indifferentiam voluntatis ad volendum vel non volendum objectum per illam cognitionem propositum, adeoque relinquit potestatem revocandi volitionem ipsius actus, & non ponendi illum actum, qui priori tempore placuerat: at verbis pro eodem instanti reali, & quidem pro priori naturæ ponenter voluntio alicuius cognitionis directæ, & etiam ipsius actus dirigendi, cognitione imperata non esset amplius utilis ad constitutam indifferentiam voluntatis ad volendum vel non volendum actum, quia non potest voluntas in eodem instanti reali aliquid velle pro priori signo naturæ, & idem nolle pro posteriori: cum prius & posteriorius signum naturæ sint in eodem instanti reali.

220. Objiciunt. **221.** Si Voluntio libera essentialiter respicit non solum motiva impellentia, sed etiam retrahentia, sequitur motiva retrahentia non reddere amorem objecti difficultorem, quamvis esset, si illa motiva retrahentia non apparet: consequens videtur absurdum ex terminis: ideo enim dicuntur retrahentia, quia retrahunt ab amore, & quasi remoram incipiunt voluntati, ne facilè prorumpat in amorem operositi. Sequela vero probatur, quia sine motiva retrahentibus implicat elici actum qui reficiat essentialiter illa motiva: ergo sine illis penitus non posset elici, nedium facilius. **222.** Distinguendo sequelam: loquendo de hoc determinato amore, qui nunc elicatur, concedo; loquendo de amore illius objecti in genere, & praescindendo ab amore libero vel necessario, nego: absentibus enim motibus retrahentibus, elicetur amor necessarius, qui esset summè facilis.

CONTROVERSIA V.

Vrum dari posit pura Omisso libera.

221. Questionem hanc prolixè disputavimus, & gatim respondendo in libello de anima rationali c. 5. a. 5. Brevius nunc eam expediam, vrgendo specialiter argumenta fundata in doctrina præcedentis Controversia, quod libertas est actus essentialis.

DICO ergo, non esse possibilem puram omissionem liberam. Conclusio hac habet expeditam probationem in sententia Recentiorum admodum famosa, quod omnis negotio debet esse realiter identificata cum aliquo positivo; quo principio supposito, probatur facile Conclusio. *Pura omisso libera, hociquo quia est libertas.*